

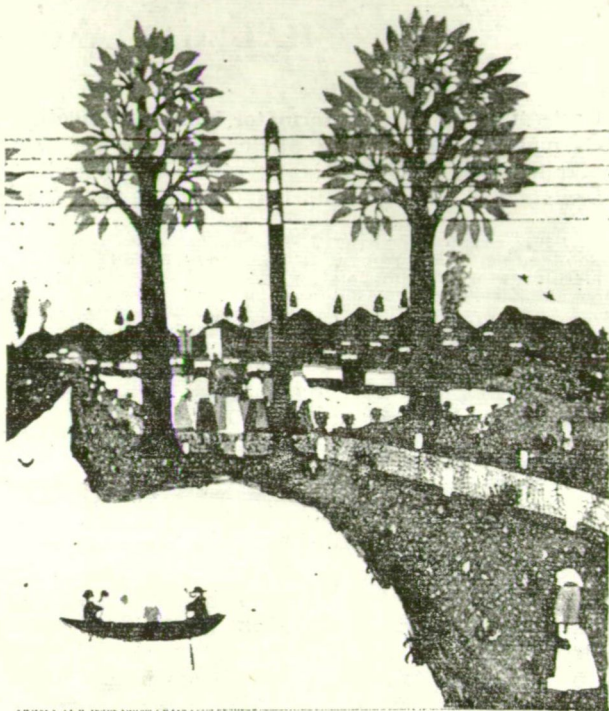
INNEN- ONNAN

BENEDEK ELEK ÉBRESZTÉSE

Balogh Edgár érdeme volt, hogy évekkel ezelőtt egy tanulmányban és egy Benedek Elek műveiből összeállított gyűjteményben figyelmeztetett rá, hogy a „mesélő nagyapó” a századforduló egyik progresszív közéleti törekvő íróembere volt, akinek néhány írása olyigen hasonlított Ady indulataira, hogy az irodalomtörténeti kutatás Adyénak is vélte. Balogh Edgár fölfedező gesztusa óta ugyan nem sok történt a Benedek Elek-életmű újraértékelésére, de az elhintett gondolat nem múlt el nyomtalanul. A *Korunk* és az *Igaz Szó* 9. számában egyszerre jelent meg két tanulmány Benedek Elekről. A *Korunk*-ban *Egyed Akos*: Benedek Elek és a „székelykérdés” címmel értekezik. Abban, hogy Benedek Elek a monarchiabeli magyar élet társadalompolitikai gyakorlatával szemben egyre több kritikai megjegyzést tett, nagy szerepe volt a szülőföldnek, a szülőföld népe életében bekövetkezett változásoknak, a székelyföldi agrártársadalom kapitalizmus okozta pusztulásának. „Benedek Elek több, mint szemtanúja: részese volt ezeknek az átalakulásoknak, s mert neki minden fájt, ami a környezetében fájdalmat okozott, állandó önréviziója révén jutott el társadalompolitikai nézeteinek újrafogalmazásához, radikalizálódásához.” A politikailag és ideológiailag tisztázatlan székelymentő akciók sorából — *Egyed* szerint — Benedek Elek „székelyakciója” kiválik, ő „fő feladatának a Székelyföld helyzetének, problémái összetevőinek rendszeres feltárását tekintette”, s ha reménytelen és egyenlőtlen is volt az a harc, amit értelmiségiéből toborzott akciójával folytatott, politikai, emberi tisztaságához nem fért kétség. „Amikor a publicista Benedek Elek a menekülő, néhol lázadó parasztság nevében a felelősség kérdését kutatja, »méltóságos urak« felelőtlensége miatt felháborodása nemes patoszba csap át. *Halljátok,*

KRÓNIKA

SÜLI ANDRÁS PARASZTFESTŐ HALÁLÁRA

Süli András itt közölt alkotása (Körmenet és esónakázók) eredetileg 1968. szeptemberi számunk címlapját díszítette

Sírján megszáradtak, majd újra eláztak a szegényes csokrok, halálát hírül adta elgondolkoztató sorokban néhány helyi és országos újság. Életműve — harmincnégy meglevő és néhány még lappangó képe — már évtizedekkel ezelőtt, élete halálával teljesedett be. Sorsának alakulása törvényszerűnek tűnt a múltban, s ezen a jelen sem sokat változtatott. Az utóbbi kéthárom évben róla írott cikkek, képeivel, munkásságával foglalkozó tanulmányok szinte mindegyike azzal végződött, hogy ha egyedülálló tehetségének elapadt forrásait újrafakasztani nem is, de legalább öreg napjainak anyagi biztonságát megteremteni módjában állna az erre illetékeseknek. A Pozsonyban megrendezett *Paraszt és naiv művészek II. nemzetközi tárlatának* hétezer koronás második díjáról szóló értesítést még megkapták, de a pénzt már nem tudta megvárni. Pedig kiszolgáltatottságának, elesettségének kínzó tudatát nagyban csökkentette volna, ha a társadalom ráfordított figyelmét nem csupán nyomtatott sorokban, de kézzelfoghatóbban; meleg kabátra, nagyobb darab kenyérré beválthatóan tapasztalja.

Művészetéről sok újat mondani nem lehet. 1968 júniusában a szegedi múzeum kupolájában láthatták az érdeklődők első és egyetlen önálló kiállítását — ennek kapcsán a Tiszatáj-ban írtam életéről, képeiről. Művészete a társadalom „elváráásával” éppolyan rövid ideig találkozhatott csak, mint társaié; Benedek Péteré, Győri Eleké, Gajdos Jánosé. Nagy — és ma már pótolhatatlan — veszteség, hogy algyői életéről olyan keveset tudunk, ma már csak családtagjainak sokszor egymásnak elmentmondó elbeszéléseire tudunk támaszkodni. Győri Elek megírta élete történetét, Benedek Péterről is viszonylag sok adat áll rendelkezésre, levelei és a róla szóló könyv alapján, talán sikerül Süli András hagyatékát — leveleit, használati tárgyait — is egy helyre összegyűjteni. Szó van egy parasztfestő múzeum létesítéséről, jó lenne, ha ez Szegeden valósulna meg.

Olyan gyakran hangzott el a kívánság, hogy szinte már közhelynek hat, s kicsit restellkedve írom le: vigyázzunk jobban pusztuló értékeinkre!

KULKA ESZTER

ODESSZA-EST SZEGEDEN

A November 7. Művelődési Központ új rendezvénysorozatát indított, melynek célja a testvérvárosok minél sokoldalúbb bemutatása. Október 6-án a sorozat kezdő estjét dr. Biczó György, Szeged m. j. Város Tanács Végrehajtó Bizottságának elnöke nyitotta meg. Beszélt a testvérváros fogalmáról s arról, hogy szimbolikus ez a kezdés: Odessza volt az első testvérvárosa Szegednek.

A bevezető előadás után Tóth Béla író beszélgetett a két odesszai vendég festőművésszel, Novak Vlagyimir Antonovicccsal és Ruszin Arkagyij Viktorovicsal munkájukról, a két város hasonlóságáról, szegedi benyomásaikról.

A Szegedi Nemzeti Színház és a Zeneművészeti Főiskola művészei tolmácsolásában Odesszáról írt művek hangzottak el.

ODESSZAI KÉPZŐMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA

Az elmúlt hónapban testvérvárosunk képzőművészeti életének megismerésére is alkalmunk nyílt. A Horváth Mihály utcai képtárban dr. Biczó György vb-elnök nyitotta meg az odesszai művészek kiállítását.

„Jobban megismerni egymást, erősíteni az egyiséget a béke és felvirágzás nevében” — ez a célja a kölcsönös baráti látogatásoknak, a tudományos ismeretek, a kulturális és művészeti alkotások cseréjének — írja az Odesszai Képzőművészek Szövetsége a kiállítás katalógusában. Az anyag változatos: képviseli a festészet, grafika, színházi díszlettervezés, iparművészet, kerámia, hímzés, bőrdíszmű jellegzetes produktumait. Különösen a grafikában és a kerámiában uralkodnak a népművészeti motívumok.

LACZÓ KATALIN

emberek című írása megrázó kordokumentuma ennek a székelyföldi »néma forradalomnak«, amelynek egyébként a mása végbement — ha nem is egyforma mértékben — Erdély többi, románok, magyarok és németek lakta vidékein is. Benedek Elek szenvedélyes hangvételű cikkei önkéntelenül is Ady-nak, a bihari nagyurakkal folytatott hadakozásait juttatják eszünkbe.”

Az Igaz Szó-ban Faragó József, a kiváló erdélyi néprajztudós írt tanulmányt *Benedek Elek pályája a kisbaconi népmeséktől a népek mesevilágáig* címmel. Benedek Elek népmese gyűjtő munkáját vizsgálja és maga is megtepetéssel állapítja meg, hogy „Benedek 170 székely népmeséjét mind a mai napig nemhogy túlhaladni, de még megközelíteni sem sikerült senkinek. A tanulság az, hogy nem elég Elek apót általánosságban a magyar meseirodalom klasszikusaként tisztelni, mint ahogy a köztudatba már egészen beivódott. A maga gyűjtötte mesék mennyiségénél és minőségénél fogva ott az ő helye a székely mesegyűjtés klasszikusai közt is, közvetlenül Kriza János után.” De Faragó tanulmányának újsága abban van, hogy kiterjeszti figyelmét Benedek egyetemes mesekincsét gyűjtő, átültető munkájára is: az életműnek ez a része mind ez ideig homályban maradt. Különösen fontosnak ítéli a román népmesekincs iránti érdeklődését. Így összegezi tanulságait: „Íme Benedek Elek pályája a népek mesevilágáig. »Valaki az Értől indul el / S befut a szent, nagy Óceánba.« Ady sorait ritkán idézzük, mert kevesen vannak, akik az Értől az Óceánig jutottak. Mostanáig talán észre sem vettük, hogy a szülőfalu, a szülőföld székely meséinek összegyűjtésével, majd a magyar népmesék átdolgozásával, és végül a nagyvilág meséinek tolmácsolásával — vagyis a maga népe felől a népek sokasága felé táruló elméjével és szívével Elek apó szintén e kevesek közé tartozott.

(i.)